

Nd.

426. Frumvarp til útvarpslaga.

[182. mál]

(Lagt fyrir Alþingi á 90. löggjafarþingi, 1969—70.)

**I. KAFLI
Ríkisútvarpið.**

1. gr.

Ríkisútvarpið er sjálfstæð stofnun í eign íslenska ríkisins.

2. gr.

Ríkisútvarpið hefur einkarétt á útvarpi, það er útsendingu til viðtöku almennings á tali, tónum, myndum eða öðru efni, hvort sem er þráðlaust, með þræði eða á annan hátt. Í þessu skyni reisir Ríkisútvarpið sendistöðvar og endurvarpsstöðvar eftir þörfum.

Heimilt er Ríkisútvarpinu að flytja inn, eiga og reka senditæki, viðtæki og önnur slík tæki, sem eru sérstaklega framleidd fyrir útvarp, enda fullnægi tækin þeim skilyrðum um öldutíðni, útgeislun o. fl., sem ákveðið er samkvæmt alþjóðasamþykktum og reglugerðum varðandi fjarskipti, sem Ísland er aðili að.

3. gr.

Ríkisútvarpið skal stuðla að almennri menningarþróun þjóðarinnar og efla íslenska tungu. Það skal flytja efni um listir, bókmenntir, vísindi og trúarbrögð, efla alþýðumenntun og veita kennslu í einstökum fræðigreinum. Það skal halda uppi rökræðum um hvers konar málefni, sem fyrir koma í þjóðfélaginu, á þann hátt að almenningur geti gert sér grein fyrir mismunandi skoðunum um þau. Það skal halda uppi fréttabjónustu og veita fréttaskýringar. Það skal flytja fjölbreytt skemmtiefni við hæfi fólks á öllum aldri.

Útvarpsefni skal miða við fjölbreytni íslensks þjóðlífs, svo og við þarfir og óskir minni hluta sem meiri hluta. Veita skal alla þá þjónustu, sem unnt er með tækni útvarpsins og almenningi má að gagni koma.

Ríkisútvarpið skal í öllu starfi sínu halda í heiðri lýðræðislegar grundvallarreglur. Það skal virða tjáningarfrelsi og gæta fyllstu óhlutdrægni gagnvart öllum flokkum og stefnum í opinberum málum, atvinnustofnunum, félögum og einstaklingum.

4. gr.

Forseti Íslands skipar útvarpsstjóra. Hann annast rekstur Ríkisútvarpsins, sér um fjárreiður þess og semur ár hvert fjárhagsáætlun þess.

Útvarpsstjóri undirbýr og stjórnar framkvæmd dagskrár og gætir þess, að settum reglum um hana sé fylgt.

5. gr.

Útvarpsráð skipa sjö menn. Skulu þeir ásamt jafnmörgum varamönnum kosnir hlutfallskosningu á Alþingi til fjögurra ára. Menntamálaráðherra skipar formann og varaformann úr hópi hinna kjörnu ráðsmanna.

Útvarpsstjóri á sæti á fundum útvarpsráðs og hefur þar málfrelsi og tillögurétt.

6. gr.

Útvarpsráð tekur ákvarðanir um, hversu útvarpsefni skuli laga í höfuðdráttum, og leggur fullnaðarsamþykkt á dagskrá, áður en hún kemur til framkvæmda.

Ráðið setur reglur, eins og þurfa þykir, til gæzlu þess, að fylgt sé ákvæðum 3. gr. Ákvarðanir útvarpsráðs um útvarpsefni eru endanlegar, nema þær varði mjög fjárhag stofnunarinnar, en þá má útvarpsstjóri vísa þeim til úrskurðar ráðherra.

7. gr.

Undir yfirstjórn útvarpsstjóra starfar Ríkisútvarpið í þremur deildum, fjármála-deild, sem fjallar um sameiginleg mál stofnunarinnar, hljóðvarpsdeild og sjónvarpsdeild. Framkvæmdastjóri er fyrir hverri deild.

Framkvæmdastjórn Ríkisútvarpsins skipa útvarpsstjóri, framkvæmdastjórnar og formaður útvarpsráðs. Útvarpsstjóri er formaður stjórnarinnar. Skal framkvæmdastjórn vinna að samræmingu á starfi deilda og gera tillögur um önnur mál, sem fyrir hana verða lögð.

Menntamálaráðherra ræður starfsmenn Ríkisútvarpsins, sem taka laun í 16. eða hærri launaflokki, að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Annað starfsfólk ræður útvarpsstjóri.

II. KAFLI

Dreifing og réttindi.

8. gr.

Heimilt er útvarpsstjóra, að fengnu samþykki menntamálaráðherra, að semja við Landssíma Íslands um að reisa og reka sendistöðvar og endurvarpsstöðvar Ríkisútvarpsins.

Öðrum kosti skulu Ríkisútvarpið og Landssíminn hafa náð samstarf til að tryggja, að útvarps- og fjarskiptastarfssemi verði í heild sem hagstæðust fyrir þjóðina.

9. gr.

Ríkisútvarpið hefur sama rétt og Landssími Íslands um nauðsynlegar lagnir um lönd manna, löðir og byggingar vegna starfsemi sinnar. Óheimilt er að leggja svo nýjar lagnir, að þær trufla lagnir eða tæki Ríkisútvarpsins.

Reynist raflagnir, vélar eða tæki, hvers kyns sem eru, valda truflunum á starfsemi Ríkisútvarpsins, er því heimilt að gera eða fyrirskipa á kostnað eigenda nauðsynlegar ráðstafanir til að hindra slíkar truflanir. Starfsmönnum Ríkisútvarpsins er heimilt að fara tálmunarlaust um lönd manna til eftirlits eða athugana á þessum efnunum.

10. gr.

Heimilt er Ríkisútvarpinu að leggja nauðsynlegar leiðslur fyrir upptöku eða útsendingu útvarpsefnis um kirkjur, leikhús, félagsheimili, samkomuhús, íþróttamannvirki, skóla, veitingasali og hvarvetna þar, sem mannfundir eru haldnir og koma þarf fyrir tækjum í því skyni, ljósabúnaði eða öðru, sem því fylgir. Allar slíkar framkvæmdir skulu vera húseigendum að skaðlausu. Réttur til að útvarpa því, sem fram fer á þessum stöðum, er óviðkomandi þessu ákvæði.

11. gr.

Heimilt er Ríkisútvarpinu að útvarpa án endurgjalds öllu því efni, sem lög um höfundarétt eða prentarétt heimila að prenta megi eða birta án gjalds. Heimilt er einnig að útvarpa messugjörðum án endurgjalds.

12. gr.

Útvarpsviðtæki má ekki nota til viðtöku á öðru efni en útvarpsefni. Útvarpsnotandi, sem af tilviljun hlustar á aðrar þráðlausar talsendingar eða loftskeyti, má

ekki flytja slíkar fregnir af öðrum og ekki heldur hagnýta sér þær í fjárgróðaskyni á einn eða annan hátt.

Óheimilt er útvarpsnotanda að hagnýta sér útvarpsefni til fjárgróða, til dæmis með upptöku þess, útgáfu eða með því að selja aðgang að viðtæki sínu.

III. KAFLI

Fjármál.

13. gr.

Ríkisútvarpið hefur sjálfstæðan fjárhag. Tekjum þess má eingöngu verja í þágu útvarpsrekstrar eða útvarpsnota.

Megintekjustofnar Ríkisútvarpsins eru gjöld fyrir útvarpsafnot, gjöld fyrir auglýsingar í hljóðvarpi og sjónvarpi og aðrir tekjustofnar, sem Alþingi kann að ákveða.

Útvarpsstjóri kynnir fjárhagsáætlun fyrir útvarpsráði, en sendir hana menntamálaráðherra. Alþingi staðfestir áætlunina endanlega.

Menntamálaráðherra ákveður afnotagjöld og auglýsingataxta að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs.

14. gr.

Í framkvæmdasjóð Ríkisútvarpsins skal árlega leggja 5% af afnotagjöldum hljóðvarps og sjónvarps.

Fé framkvæmdasjóðs skal, samkvæmt ákvörðun útvarpsstjóra, verja til að tryggja viðunandi húsnæði og tækjakost fyrir starfsemi Ríkisútvarpsins.

15. gr.

Hver sá maður, heimili eða stofnun, sem er eigandi viðtækis, er nota má til að hagnýta útvarp ríkisins, skal greiða Ríkisútvarpinu árlegt afnotagjald. Innheimta skal hljóðvarpsgjald og sjónvarpsgjald. Í reglugerð má ákveða, að afnotagjald skuli greiða af hverju sjónvarpsviðtæki, þótt fleiri séu en eitt á heimili eða í stofnun, og að gjald skuli greiða af útbúnaði til hljóðvarpsmóttöku í sjónvarps- eða talstöðvartækjum. Einnig má ákveða, að gjald skuli greiða af viðtækjum, sem notuð eru í bifreiðum eða skipum. Ef stofnun greinist í deildir, má ákveða, að greiða skuli fyrir útvarpsafnot í hverri deild um sig.

Heimilt er með reglugerð að sameina hljóðvarps- og sjónvarpsgjöld í eitt gjald. Í reglugerð má ákveða um undanþágu blindra manna frá greiðslu afnotagjalds af hljóðvarpi.

16. gr.

Hver sá, er hagnýtir sér útvarp ríkisins, skal tilkynna viðtæki sitt til Ríkisútvarpsins. Nær þetta til allra sjónvarpsviðtækja og eins hljóðvarpsviðtækis á hverju heimili eða í hverri stofnun, sbr. þó ákvæði 15. gr. um notkun hljóðvarpsviðtækja í bifreiðum og skipum, svo og í stofnunum, sem greinast í deildir.

Þegar eigendaskipti verða að viðtæki, hvort heldur nýju eða notuðu, þar á meðal vegna sölu frá aðila, sem verzlur með viðtæki, skal nýr eigandi, svo og afhendandi, tilkynna Ríkisútvarpinu eigendaskiptin þegar í stað. Tekur þetta einnig til sölu viðtækis með eignarréttarfyrirvara.

Nú hefur eigandi viðtækis hústaðaskipti, og ber honum þá að tilkynna Ríkisútvarpinu það án tafar.

Hver sá, er fæst við sölu hljóðvarps- eða sjónvarpsviðtækja, skal tilkynna það Ríkisútvarpinu.

Tilkynningar samkvæmt grein þessari skulu skráðar á eyðublöð, sem Ríkisútvarpið lætur í té og fá má hjá því og lögreglustjórum. Í tilkynningu um eigendaskipti skal greina fullt nafn og heimilisfang nýs eiganda, nafnnúmer hans, ef um einstakling er að ræða, svo og tegund sjónvarpsviðtækis og framleiðslunúmer. Enn fremur skal rita á eyðublöðin aðrar þær upplýsingar, sem þar kann að vera gert ráð fyrir og nánar greinir í reglugerð.

17. gr.

Ríkisútvarpið heldur skrá yfir öll sjónvarpsviðtæki, sem notuð eru hér á landi og í íslenskum skipum og flugvélum. Skráin skal vera lausblaðaskrá.

Í skránni skal greina:

1. Skráningarnúmer, sem helzt óbreytt, meðan viðtækið er skráð hjá Ríkisútvarpinu.
2. Tegund viðtækis og framleiðslunúmer.
3. Dagsetningu frumskráningar.
4. Fullt nafn og heimilisfang eiganda, svo og nafnnúmer hans, sé um einstakling að ræða.
5. Dagsetningu bústaðaskipta eiganda og hið nýja heimilisfang hans.
6. Dagsetningu eigendaskipta, með hverjum hætti sem verða, og tilgreiningu um nýjan eiganda, eins og segir í 4. tölulið. Einnig skal greina, hvaða dag tilkynning um eigendaskipti barst Ríkisútvarpinu.
7. Tilgreiningu um lögtak, sem gert kann að vera í viðtæki samkvæmt 20. gr., ásamt dagsetningu.

Afmá skal sjónvarpsviðtæki af skrá, ef sönnur, sem innheimtustjóri metur gildar, eru á það færðar, að tækið sé orðið ónýtt eða verði af öðrum ástæðum ekki notað lengur til móttöku sjónvarps samkvæmt 1. mgr.

18. gr.

Afnotagjaldi af sjónvarpsviðtæki ásamt dráttarvöxtum eða öðru vangreiðsluálagi og öllum innheimtukostnaði fylgir lögveðréttur í viðtækinu, sem helzt, þótt eigendaskipti verði. Gengur veðið fyrir hvers konar eldri sem yngri sammingsveðum, dómveðum, eignarréttarfyrirvörum og öðrum höftum, sem á viðtæki kunna að hvíla. Lögveðið helzt í þrjú ár frá gjalddaga.

Ef skráðum eiganda sjónvarpsviðtækis er skylt að greiða afnotagjald af hljóðvarpsviðtæki, skal því gjaldi einnig fylgja lögveðréttur í sjónvarpsviðtæki hans, eins og segir í 1. mgr.

Eigendur hljóðvarpsviðtækja og sjónvarpsviðtækja bera persónulega ábyrgð á greiðslu gjalda af þeim til Ríkisútvarpsins, sem á hafa fallið, áður en tilkynning um eigendaskipti samkvæmt 16. gr. hefur borizt Ríkisútvarpinu.

19. gr.

Ráðherra skipar innheimtustjóra Ríkisútvarpsins, sem fullnægja skal almennum dómaraskilyrðum.

Innheimtustjóri hefur heimild til að gera lögtök til tryggingar afnotagjöldum til Ríkisútvarpsins án tillits til þess, hvar á landinu gjaldandi á heimilisfang, og sama máli gegnir um dómsathafnir þær, sem honum er heimilt að framkvæma samkvæmt 21. gr.

Nú skipar ráðherra löglerðan fulltrúa við innheimtuskrifstofu Ríkisútvarpsins, og hefur hann þá sama rétt til að framkvæma dómsathafnir og mælt er um innheimtustjóra.

Skrá skal í löggilta dómsmálabók lögtaksgerðir og aðrar dómsathafnir, sem að framan greinir.

20. gr.

Þegar liðinn er mánuður frá því, að afnotagjöld af útvarpsviðtækjum féllu í gjalddaga, úrskurðar innheimtustjóri lögtak á ógreiddum gjöldum ásamt dráttarvöxtum eða öðru vangreiðsluálagi og auglýsir úrskurðinn, eins og mælt er um opinber gjöld í 4. gr. lögtakslaga nr. 29 16. des. 1885, sbr. lög nr. 19 6. júlí 1931.

Að því er varðar gjöld, sem lögveðréttur fylgir samkvæmt 18. gr., er heimilt að gera lögtak til tryggingar þeim sem hér segir: Að liðnum vikufresti frá auglýsingu úrskurðar samkvæmt 1. mgr. ritar innheimtustjóri í fógetabók ákvörðun um lögtak

í sjónvarpsviðtæki fyrir umræddum gjöldum. Jafnframt ritar hann á blað viðtækis á sjónvarpsviðtækjaskrá tilgreiningu um lögtakið. Hefur ritun í fógetabók í för með sér öll áhrif lögtaks eftir lögtakslögum. Tilkynna skal skráðum eiganda viðtækisins lögtakið í ábyrgðarbréfi.

Um framkvæmd lögtaks fyrir öðrum gjöldum fer eftir reglum lögtakslaga, hvort sem innheimtustjóri eða viðkomandi fógeti framkvæmir lögtakið.

Eftir að lögtak hefur verið gert samkvæmt 2. eða 3. mgr., getur innheimtustjóri krafizt uppboðs á lögtekinni eign eftir venjulegum reglum.

Nú vill eigandi sjónvarpsviðtækis eða annar aðili, sem telur sig hafa réttar að gæta, koma fram vörnum, að því er varðar lögtak samkvæmt 2. mgr., og er þá heimilt að hera mótmæli upp við innheimtustjóra, sem að undangengnum málf lutningi, ef til kemur, leggur á þau úrskurð. Ef mótmæli koma ekki fram fyrr en við uppboð, ber úrskurðarvald, þar á meðal um lögmati lögtaksins, undir uppboðshaldara.

21. gr.

Innheimtustjóri getur framkvæmt eða látið framkvæma innsíglun á útvarpsviðtæki:

1. Ef það er hagnýtt til útvarpsmóttöku, án þess að það hafi verið tilkynnt til Ríkisútvarpsins.
2. Ef vanskil eru orðin á greiðslu afnotagjalds af því.
3. Ef hlutaðeigandi aðili hefur sagt upp útvarpsnotum.

Nú eru fyrir hendi skilyrði samkvæmt 1. tölulið 1. mgr., eða gert hefur verið lögtak í viðtæki fyrir vangreiddu afnotagjaldi, og getur þá innheimtustjóri tekið eða látið taka viðtækið úr vörzlum eiganda eða annars vörzlumanns.

Innheimtustjóri eða viðkomandi héraðsdómari kveða upp dómsúrskurði, ef nauðsyn ber til vegna framangreindra framkvæmda.

IV. KAFLI

Ábyrgð á útvarpsefni.

22. gr.

Ef útsending á útvarpsefni brýtur í bága við lög, fer um refs- og fébótaábyrgð, svo sem hér segir:

Sá, sem flytur sjálfur efni í eigin nafni, ber ábyrgð á því. Gildir það bæði um efni, sem útvarpað er samtímis því, að það er flutt, og efni, sem útvarpað er samkvæmt áður gerðri upptöku. Ákvæði þessarar mgr. taka einnig til samtals í útvarpi, þannig að hver, sem tekur þátt í samtali í eigin nafni, ber ábyrgð á sínu framlagi í því.

Flytjandi ber ábyrgð á efni, sem annar maður hefur samið.

Á samsettu dagskrárefni ber sá ábyrgð, sem útsendingu stjórnar hverju sinni, enda sé ekki um að ræða flutning eða samtal, sem ábyrgðarreglur 2. eða 3. mgr. taka til. Jafnan skal skrá fyrir fram í gerðabók, hver sé stjórnandi útsendingar.

Auglýsandi ber ábyrgð á auglýsingu.

Útvarpsstjóri ber ábyrgð á öðru efni.

Nú hefur tiltekinn starfsmaður Ríkisútvarpsins, sbr. 4. mgr., eða útvarpsstjóri, sbr. 6. mgr., orðið fébótaskyldur, og ber Ríkisútvarpið þá ásamt honum ábyrgð á greiðslu bóta.

23. gr.

Engan skal dæma til ábyrgðar vegna útsendingar á útvarpsefni né fyrir hlutdeild í útsendingu annan en þann, sem ábyrgð ber eftir ákvæðum 22. gr.

Skylt er Ríkisútvarpinu að veita hverjum þeim, sem telur rétti sínum hafa verið hallað með útsendingu á útvarpsefni, fullnægjandi upplýsingar um, hver ábyrgð hafi borið á útsendingunni samkvæmt ákvæðum 22. gr.

Um rétt til málssóknar út af brotum í sambandi við útsendingu útvarpsefnis fer eftir almennum reglum laga. Refsiábyrgð og fébótaskylda falla niður, ef 6 mánuðir líða frá útsendingu án þess að einkamál sé höfðað, krafa hafi verið borin fram um opinbera málssókn, þegar það á við, eða hafi sé opinber réttarrannsókn út af broti, ef það á að sæta skilyrðislausri opinberri saksókn.

V. KAFLI

Ýmis ákvæði.

24. gr.

Brot gegn einkarétti Ríkisútvarpsins samkvæmt 2. gr. og óheimil hagnýting útvarpsefnis samkvæmt 12. gr. varða sektum. Beita má varðhaldsrefsingu, ef sök er stórfelld. Upptæk má gera tæki þau og hluti, sem í heimildarleysi hafa verið flutt inn, smíðuð eða starfrækt, sbr. 2. gr., svo og viðtæki, sem notuð hafa verið til hagnýtingar á útvarpsefni í fjárgróðaskyni, sbr. 12. gr.

Vanræksla á tilkynningum samkvæmt 16. gr. varðar sektum. Ef um er að ræða aðila, sem verzlur með viðtæki, skal sektarupphæð ekki vera lægri en kr. 10 000.00.

Um önnur brot á lögum þessum fer eftir viðeigandi ákvæðum almennra hegningarlaga.

25. gr.

Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd laganna í heild eða einstakra kafla þeirra. Ákveða má í reglugerð, að brot gegn ákvæðum hennar varði refsingu samkvæmt lögum.

26. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Falla þá jafnframt úr gildi lög um útvarpsrekstur ríkisins, nr. 68 28. des. 1934, svo og lög um breytingu á þeim lögum, nr. 64 31. des. 1939, nr. 34 29. apríl 1966 og nr. 88 23. des. 1966.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er samið af nefnd, er menntamálaráðherra skipaði í júlí 1969 og skilaði álit í janúar 1970. Frumvarpið er lagt fram óbreytt eins og nefndin samdi það. Svofelld greinargerð, ásamt fylgiskjöllum, fylgdi frumvarpinu:

Hinn 4. júlí 1969 skipaði menntamálaráðherra, dr. Gyfi Þ. Gíslason, nefnd til að endurskoða gildandi lög og reglugerðir um Ríkisútvarpið. Í nefndina voru skipaðir þeir Andrés Björnsson, útvarpsstjóri, dr. Þórður Eyjólfsson, fyrrverandi hæstaréttardómari, og Benedikt Gröndal, formaður útvarpsráðs, sem var formaður. Þess var jafnframt óskað, að nefndin endurskoðaði allar reglur, sem settar hafa verið um flutning dagskrár og fréttar, og gerði tillögur um nýjar, ef nauðsynlegt yrði talið.

Nefndin hefur haldið marga fundi, aflað gagna frá öðrum löndum og haft samráð við ýmsa starfsmenn Ríkisútvarpsins, svo og aðra aðila, um einstök atriði. Hefur nefndin samið frumvarp til útvarpslaga, gert drög að reglugerð fyrir Ríkisútvarpið, reglum um fréttaflytning Ríkisútvarpsins, reglum um auglýsingar í hljóðvarpi og reglum um auglýsingar í sjónvarpi. Segja má, að frumvarpið og drögin að reglugerð og auglýsingareglum fyrir hljóðvarp séu alger nýsmíði, enda þótt allmörg einstök atriði haldist lítt breytt frá gildandi lögum, reglugerð og reglum. Hins vegar eru reglur um auglýsingar í sjónvarpi lítt breyttar, enda eru þær aðeins þriggja ára.

Helztu breytingar.

Frumvarpið til útvarpslaga felur í sér margar efnisbreytingar frá gildandi lögum. Eru þessar helztar:

1. Ríkisútvarpið er gert að „sjálfstæðri stofnun í eign íslenskra ríkisins“.
2. Ríkisútvarpið fær einkarétt á útvarpi, sem ríkisstjórn hefur eftir gildandi lögum. Einkarétturinn er nánar skilgreindur en áður.

3. Hlutverk Ríkisútvarpsins er ákveðið í stórum dráttum.
4. Útvarpsráð verði kosið til 4 ára, en hefur verið kosið af hverju nýkjörnu Alþingi. Lögfest verður, að ákvarðanir útvarpsráðs um útvarpsefni séu endanlegar.
5. Nánari ákvæði um skipulag Ríkisútvarpsins eru sett í frumvarpið, og komið á fót framkvæmdastjórn innan stofnunarinnar.
6. Lagt er til, að 5% afnotagjalda hljóðvarps og sjónvarps renni í framkvæmda-sjóð til að tryggja stofnuninni viðunandi húsnæði og tækjakost.
7. Veigamiklar breytingar eru gerðar til hagræðingar á innheimtu afnotagjalda fyrir sjónvarp. Ríkisútvarpið fái lögveð í hverju sjónvarpstæki og innheimtu-stjóri fái fógetavald.
8. Fellt er niður heimild starfsmanna Ríkisútvarpsins til að fara inn á heimili manna til eftirlits með útvarpsnotum.
9. Sett eru í frumvarpið ákvæði um ábyrgð á útvarpsefni, en um það hefur ekkert verið í lögum til þessa.

Þróun útvarpslöggjafar.

Árið 1924 fjallaði Alþingi í fyrsta sinn um útvarp, sem í þá tíð breiddist ört út víða um lönd. Var það frumvarp Jakobs Möllers til laga um „sérleyfi handa Ottó B. Arnar o. fl. til þess að reka útvarp (broadcasting) á Íslandi“. Frumvarpið varð ekki útrætt, en var endurflutt á næsta þingi og samþykkt í maí 1925 sem „Lög um sérleyfi til þess að reka útvarp (broadcasting) á Íslandi“.

Samkvæmt þessum lögum var Útvarp h.f. stofnað og hóf starfsemi í Reykjavík. Félagið lenti fljótlega í fjárhagsvandræðum og átti við margvislega erfiðleika að stríða. Í maí 1927 ályktaði Alþingi samkvæmt tillögu Jakobs Möllers að setja nefnd til að semja frumvarp um ríkisrekstur útvarps. Í nefndina voru skipaðir Gísli J. Ólafsson landssímastjóri, dr. Páll Eggert Ólason fyrir hönd Háskóla Íslands, og Lúdvíg Guðmundsson skólastjóri fyrir Félag viðvarpsnotenda, en í forföllum hans starfaði Jón Eyþórsson í nefndinni. Um þær mundir voru um 500 útvarpsnotendur í landinu.

Árið 1928 var lagt fyrir Alþingi „Frumvarp til laga um heimild handa ríkisstjórninni til rekstrar á viðvarpi“. Í meðförum þingsins var orðinu „viðvarp“ breytt í „útvarp“ áður en frumvarpið varð að lögum. Fjárhagsleg og tæknileg yfirstjórn Ríkisútvarpsins skyldi vera hjá landssímastjóra, en sett var þriggja manna útvarpsráð, skipað af atvinnumálaráðherra til eins árs í senn. Átti ríkisstjórn að ráða forseta ráðsins, háskólinn að skipa annan mann, en Félag viðvarpsnotenda hinn þriðja, ef fjórðungur notenda væri í þeim samtökum.

Samkvæmt þessum lögum var hafin bygging útvarpsstöðvar, skipaður útvarpsstjóri, Jónas Þorbergsson, og hið fyrsta útvarpsráð, þeir Helgi Hjörvar, Páll Ísólfsson og Alexander Jóhannesson.

Þegar á árinu 1930 áður en „Útvarpsstöð Íslands“ sendi út fyrstu dagskrá sína, samþykkti Alþingi breytingar á lögnum. Var fjölgað í útvarpsráði í fimm menn og bætt við fulltrúum presta og kennara. Þá var og ákveðin rikiseinkasala á viðtækjum, en fjárhagsleg stjórn stofnunarinnar var flutt frá landssímastjóra til útvarpsstjóra.

Árið 1934 var gerð stórbreyting á útvarpslögunum. Var heitið Ríkisútvarp þá lögfest og stofnunin sett undir kennslumálaráðherra, en hafði til þessa lotið atvinnumálaráðherra. Þá skyldi skipa dagskrárstjórn (sem í meðförum Alþingis hlaut aftur nafnið útvarpsráð) á nýjan hátt. Skyldi ráðið skipað til þriggja ára sjö mönnum, þrem kosnum hlutfallskosningu á Alþingi, þrem kosnum hlutfallskosningu af öllum útvarpsnotendum í landinu, en hinn sjöunda skyldi kennslumálaráðherra skipa. Ríkisútvarpið skyldi annast kosningu á fulltrúum notenda eftir listum sex manna, sem hver skyldi hafa meðmæli 200 notenda minnst.

Samkvæmt þessari skipan var kosið í útvarpsráð vorið 1935 í fyrsta og síðasta sinn. Áður en kjósa skyldi í annað sinn 1939, fluttu þrír alþingismenn (Þorsteinn

Þorsteinsson, Bernharð Stefánsson og Jónas Jónsson) frumvarp um þá breytingu á útvarpsráði, að það skyldi skipað fimm mönnum og þeir kosnir hlutfallskosningu á Alþingi. Tvær ástæður voru bornar fram fyrir þessari breytingu, hin fyrri að almenn kosning væri of kostnaðarsöm, og hin síðari að kosning meðal útvarpsnotenda hefði verið skipulögð af stjórnmalaflokkunum og mundi því leiða til sömu niðurstöðu og kosning á Alþingi.

Haustið 1939, eftir að ófriðurinn var hafinn, var gerð önnur breyting á útvarpslögnum. Var ráðherra heimilað að gera fréttastofu útvarpsins að sérstakri deild undir stjórn útvarpsráðs, og mátti semja við blöð lýðræðisflokka um þátttöku í starfrækslu fréttastofunnar. Með þessu var nokkuð dregið úr valdi útvarpsstjóra, en breytingin var sögð vera til sparnaðar.

Þegar kjósa skyldi í útvarpsráð í annað sinn samkvæmt skipan þess frá 1939, var enn gerð á þeim málum breyting. Með lögum nr. 25 18. febrúar 1943 var svo ákveðið, að útvarpsráð skyldi ekki lengur kosið til þriggja ára, heldur kosið á fyrsta þingi eftir hverjar almennar alþingiskosningar. Var þetta talið nauðsynlegt til þess að skipan útvarpsráðs yrði ávallt í samræmi við styrkleikahlutföll flokkauna á Alþingi, hvernig sem þau breyttust í kosningum.

Lögnum um útvarpsrekstur ríkisins var síðan ekki breytt fyrr en 1961, en sú breyting fjallaði eingöngu um skatta- og útsvarsgreiðslu viðtækjaeinkasölnunnar. Með lögum nr. 34 29. apríl 1966 var fjölgað í útvarpsráði í sjö menn, í samræmi við breyttar venjur um stærð nefnda, sem Alþingi kaus. Þótti þetta nauðsynlegt til að allir þingflokkar fengju fulltrúa í ráðinu.

Hinn 30. janúar 1957 tilkynnti menntamálaráðuneytið Ríkisútvarpinu, í tilefni fyrirspurnar frá útvarpsráði, að það teldi sjónvarpsmál falla undir Ríkisútvarpið. Byggðist sú túlkun á þeim skilningi, að útvarp þýddi bæði hljóðvarp og sjónvarp, enda í meginatriðum notuð sama tækni við hvorttveggja. Átti þessi skilningur stoð í alþjóða-fjarskiptasamningnum, sem Ísland hafði gerzt aðili að.

Af þessum sökum hófst Ríkisútvarpið handa um undirbúning sjónvarps án þess að um það væru sérstök lög. Sett var ákvæði í lög um tollskrá þess efnis, að ríkisstjórninni væri heimilt að verja aðflutningsgjöldum af sjónvarpstækjum til stofn-kostnaðar sjónvarps. Gildir þetta ákvæði enn og er fjárhagslegur hornsteinn sjónvarpsins. Þegar sjónvarpsendingar hófust og ákveða varð sérstakt afnotagjald, þótti skorta til þess heimild í lögum. Voru þá sett lög nr. 88 21. desember 1966, en samkvæmt þeim voru ákvæði um sjónvarp felld inn í útvarpslöggin á nokkrum stöðum.

Ekki verður þróun Ríkisútvarpsins í 40 ár eingöngu rakin í lagabreytingum. Þar koma einnig til breytingar á reglugerðum og reglum, svo og ýmsar skipulagsbreytingar, sem unnt var að gera samkvæmt gildandi lagaákvæðum. Má þar til nefna, að um langt árabíl annaðist Ríkisútvarpið sjálft rekstur sendistöðva sinna, en hefur hin síðari ár falið Landssíma Íslands það hlutverk með samningi. Þá var með ákvörðun menntamálaráðuneytisins í apríl 1966 komið á skiptingu stofnunarinnar í þrjár deildir, fjármáladeild, hljóðvarpsdeild og sjónvarpsdeild. Lengi hafði útvarpsráð sérstakan skrifstofustjóra og skrifstofu, en hin síðari ár hefur dagskrárstarfsemi verið ein. Loks hefur Ríkisútvarpið tekið að sér samkvæmt sérstöku samkomulagi rekstur Sinfóníuhljómsveitar Íslands, og er það mikið verkefni.

Einstakar greinar frumvarpsins.

Hér fara á eftir athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um I. kafla.

Um 1. gr.

Ríkisútvarpið er samkvæmt þessari grein gert að sjálfstæðri stofnun í eign íslenska ríkisins. Það heyrir þó að sjálfsögðu stjórnarfarslega undir menntamálaráðuneytið, eins og fram kemur á viðeigandi stöðum í hinum ýmsu greinum frumvarpsins.

Sú skoðun er mjög útbreidd, bæði hér á landi og í öðrum lýðræðisríkjum, að áhrifamikil menningarstofnun eins og ríkisútvarp eigi að vera sem sjálfstæðust, en megi ekki mótask af dægurbaráttu um stjórn landsins. Í dönsku útvarpslögum frá 1959 er Danmarks Radio skilgreint sem „en selvstændig offentlig institution“. Á sama hátt er Norsk Rikskringkasting í norskum lögum kallað „en selvstendig statsinstitution“. Sænska útvarpið er hlutafélag með miklum ítökum ríkisvaldsins, en í reglum þess segir: „Bolagets organisation skall kännetecknas av långgående självständighet för programhetererna . . .“

Um 2. gr.

Í gildandi lögum segir, að ríkisstjórnin hafi einkarétt til að reka útvarp (hljóðvarp og sjónvarp) á Íslandi, og hún láti starfrækja í Reykjavík hljóðvarps- og sjónvarpsstöð og endurvarpsstöðvar annars staðar á landinu.

Eðlilegra virðist, að Alþingi veiti þeirri stofnun einkaréttinn, sem á að annast útvarpsstarfsemina. Sjálfsgagt er, að Ríkisútvarpið reisi sjálft nauðsynlegar sendistöðvar og endurvarpsstöðvar, en ríkisstjórnin í heild þurfi ekki að hafa afskipti af slíku tækniverkefni, nema innan heildarramma fjármála Ríkisútvarpsins.

Í frv. er einkarétturinn nákvæmlega skilgreindur, en það er ekki gert í gildandi lögum. Skilgreiningin fylgir efnislega þeim skilum milli útvarps og fjarskipta, sem dregin hafa verið í alþjóðlegum samningum um þessi efni, sem Ísland er aðili að.

Um 3. gr.

Í gildandi lögum er hlutverk Ríkisútvarpsins hvergi skilgreint. Hefur að vandlega yfirlögðu ráði þótt rétt að setja slíkt ákvæði í frumvarpið.

Í annarri málsgrein er svo kveðið á, að útvarpsefni (bæði í hljóðvarpi og sjónvarpi) skuli miða við fjölbreytni íslensks þjóðlífs, þannig að sérstakt tillit sé tekið til tungu og menningararfs hinnar dreifðu byggðar, ólíkra atvinnuvega og alþýðumenntunar. Miða skal og „við þarfir og óskir minni hluta sem meiri hluta“, og er því fyrir það girt, að höfðatöluregla verði ein alls ráðandi um efnisval, enda er margt hið bezta efni sniðið fyrir takmarkaða hópa landsmanna. Loks er lögð áherzla á, að Ríkisútvarpið gegni margvíslegu þjónustuhlutverki, sem má almenningi að gagni koma.

Í síðustu málsgrein eru hin þýðingarmiklu ákvæði um, að Ríkisútvarpið haldi í heiðri lýðræðislegar grundvallarreglur, virði tjáningarfrelsi og gæti fyllstu óhlutdrægni gagnvart öllum flokkum og stefnum í opinberum málum, atvinnustofnunum, félögum og einstaklingum. Hér er orðið „tjáningarfrelsi“ tekið upp í staðinn fyrir „skoðanafrelsi“ í gildandi lögum, og þykir eiga betur við.

Um 4. gr.

Forseti Íslands skipar útvarpsstjóra, en það hefur ráðherra gert til þessa. Er þessi breyting til samræmis við ýmis önnur embætti ríkisins.

Engar efnisbreytingar eru gerðar á hlutverki útvarpsstjóra, en það er í megindráttum skilgreint í þessari grein.

Um 5. gr.

Þeirri skipan er haldið óbreyttri, að Alþingi kjósi sjö manna útvarpsráð hlutfallskosningu.

Í upphafi var útvarpsráð skipað fulltrúum frá ýmsum stéttum og stofnunum, svo sem prestum, kennurum og Háskóla Íslands. Frá þessu var horfið 1934 og ákveðið, að allir skráðir útvarpsnotendur skyldu kjósa hluta ráðsins. Þeirri skipan var breytt þegar eftir eitt kjörtímabil, árið 1939, en síðan hefur Alþingi kosið ráðið, 5 og síðar 7 menn. Þrátt fyrir nokkra gagnrýni hafa ekki komið fram tillögur um aðra skipan, sem ætla má að betur dugi en þessi, er valin var að fenginni reynslu af öðrum kerfum, og hefur dugað í þrjá áratugi.

Þá er gert ráð fyrir, að útvarpsráð sé kosið til fjögurra ára hverju sinni. Árið 1939 var ráðið kosið til þriggja ára, en 1942 var lögunum breytt á þann veg, að hvert nýkjörið þing skyldi kjósa útvarpsráð. Hefur komið fyrir, að kosið væri í útvarpsráð tvisvar á sama ári og kjörtímabil ráðs væri innan við hálft ár.

Með núverandi skipan er Ríkisútvarpið nátengt við stjórnmalabaráttuna og sveiflur hennar. Virðist hyggilegra, og meira í samræmi við hugmyndir samtíðarinnar um sjálfstæði Ríkisútvarpsins, að útvarpsráð hafi fast kjörtímabil eins og mikill meiri hluti þeirra stjórna og ráða, sem Alþingi kys. Mundi það skapa meiri festu í störf útvarpsráðs og stofnunarinnar í heild.

Um 6. gr.

Efni þessarar greinar um starfssvið útvarpsráðs er óbreytt frá gildandi lögum, nema hvað bætt er við ákvæði þess efnis, að ákvarðanir útvarpsráðs um útvarps-efni séu endanlegar. Hefur verið litið svo á hingað til, að svo væri, samanber t. d. Stjórnarfarsrétt eftir próf. Ólaf Jóhannesson, Reykjavík 1955, bls. 52.

Um 7. gr.

Í þessari grein er fjallað um skipulag Ríkisútvarpsins og er hún nýmæli í lögum, enda þótt sú skipting í þrjár deildir, sem nefnd er í 1. mgr., hafi verið framkvæmd síðan í apríl 1966.

Hins vegar er ákvæðið um innri framkvæmdastjórn nýtt, en í henni skulu eiga sæti útvarpsstjóri, sem verður formaður, framkvæmdastjórar þrír og formaður útvarpsráðs. Meginhlutverk framkvæmdastjórnar á að verða samræming á starfsemi deildanna, ekki sízt hljóðvarps og sjónvarps.

Samkvæmt gildandi lögum skipar menntamálaráðherra starfsmenn Ríkisútvarpsins að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Ástæðulaust er að blanda ráðherra í ráðningu alls þorra starfsmanna, sem eru í 15. eða lægri launaflokkum, og er útvarpsstjóra falin ráðning þeirra í frumvarpinu.

Um II. kafla.

Um 8. gr.

Frá stofnun Ríkisútvarpsins hefur verið nán samvinna milli þess og Landssíma Íslands. Árum saman var sami maður yfirverkfræðingur beggja stofnana, en starfsemi að öðru leyti aðskilin. Ríkisútvarpið annaðist sjálft byggingu og rekstur sendistöðva sinna og öll önnur tæknistörf.

Á síðari árum hefur útsending hljóðvarps orðið umsvifameiri og stöðvum hefur fjölgað. Þá kom til uppbygging dreifikerfis fyrir sjónvarp, sem er tæknilegt stórvirki í víðáttumiklu fjallalandi eins og Íslandi.

Árið 1963 ákvað Ríkisútvarpið að fela Landssíma Íslands með sérstökum samningi að annast byggingu og rekstur á útvarpskerfi landsins öllu, hljóðvarpi og sjónvarpi. Ákvörðun þessi byggðist á þeirri staðreynd, að Landssíminn hafði á að skipa fjölda sérfræðinga á viðkomandi sviðum, hafði tækjakost og margvíslega aðstöðu til að leysa af hendi verk á þessu sviði, og loks var sýnilegt, að margt mundi verða sameiginlegt með dreifikerfi þráðlauss síma og sjónvarps. Þótti Ríkisútvarpinu ekki rétt að koma upp annarri svo fjölmennri og umfangsmikilli tæknideild, sem þurft hefði til að annast þetta starfssvið.

Erlendis má það heita regla, að landssímastofnanir annist dreifikerfi útvarps, og er það ýmist lögboðið eða gert samkvæmt samningum.

Rétt þykir, að fenginni reynslu, að halda áfram þeirri skipan, sem verið hefur hér á landi síðari ár. Er því útvarpsstjóra, að fengnu samþykki ráðherra, heimilað að semja við Landssíma Íslands um að reisa og reka sendistöðvar og endurvarpsstöðvar Ríkisútvarpsins.

Um 9. gr.

Í þessari grein eru nauðsynlegar heimildir fyrir Ríkisútvarpið til að koma fyrir lögnum og verja það gegn ýmiss konar truflunum. Er þetta efnislega óbreytt frá ákvæðum í 8. gr. og 9. gr. gildandi laga, að undanteknu einu þýðingarmiklu atriði. Í gildandi lögum segir: „Mönnum, sem eru í þjónustu Ríkisútvarpsins þessara erinda og til eftirlits með útvarpsnotum, skal heimilt að fara tálmunarlaust um lönd manna og hús, ef nauðsyn krefur vegna starfsins, enda fari þeir ekki um hóbýli manna fyrir kl. 8 að morgni né eftir kl. 10 að kvöldi“.

Með þessu 35 ára gamla lagaákvæði er Ríkisútvarpinu veitt óvenjuleg og mjög viðtæk heimild, m. a. til að senda starfsmenn inn á heimili manna. Hefur þessu ákvæði að vísu sjaldan eða aldrei verið beitt, en samt þykir rétt að fella það niður. Er rétt að Ríkisútvarpið þurfi, eins og aðrir aðilar framkvæmdavaldsins, að fá dómsúrskurð, ef þörf er að raska heimilisfriði.

Um 10. gr.

Ákvæði þessarar greinar eru efnislega hin sömu og í 10. gr. gildandi laga, nema hvað nú er orðalag miðað bæði við hljóðvarp og sjónvarp.

Um 11. gr.

Gert er ráð fyrir, að Ríkisútvarpinu verði heimilt að útvarpa án endurgjalds öllu því, sem prenta má án endurgjalds samkvæmt lögum um höfundarétt og prentarétt, svo og messugjörðum. Gildandi ákvæði um að útvarpa án endurgjalds háskólaerindum og fræðsluerindum, stjórn mála fundum eða almennum mannfundum eru úrelt, enda hafa þau ekki verið framkvæmd árum saman.

Um 12. gr.

Ákvæði þessarar greinar um útvarpsnot er að finna í 17. gr. gildandi reglugerðar um útvarpsrekstur ríkisins. Þykir rétt að þessi atriði verði í lögnum sjálfum.

Um III. kafla.

Um 13. gr.

Þessi grein fjallar um grundvallaratriði í fjármálum Ríkisútvarpsins.

1. mgr. kveður svo á, að Ríkisútvarpið hafi sjálfstæðan fjárhag og tekjum þess megi eingöngu verja í þágu útvarpsrekstrar og útvarpsnota. Fyrri atriðið hefur ekki staðið í lögum, en þó verið meginlögmál um starfsemi stofnunarinnar í 40 ár. Síðara atriðið er að finna í 2. mgr. 2. gr. gildandi laga.

2. mgr. hermir, að megin tekjustofnar Ríkisútvarpsins skuli vera gjöld fyrir útvarpsafnot, gjöld fyrir auglýsingar í hljóðvarpi og sjónvarpi og aðrir tekjustofnar, sem Alþingi kann að ákveða. Með þessu ákvæði er veitt lagaheimild fyrir innheimtu afnotagjalda og auglýsingum í hljóðvarpi og sjónvarpi. Af öðrum tekjustofnum, sem Alþingi hefur ákveðið, má nefna ákvæði laga um tollskrá þess efnis að ríkisstjórninni sé heimilt að ákveða, að aðflutningsgjöldum af sjónvarpstækjum og hlutum í þau megi verja til stofnkostnaðar sjónvarps.

3. mgr. fjallar um fjárhagsáætlun Ríkisútvarpsins. Skal útvarpsstjóri kynna áætlunina fyrir útvarpsráði, sem er nýmæli, og senda hana síðan menntamálaráðherra, sem leggur hana fyrir Alþingi. Hingað til hefur áætlunin ávallt verið hluti fjárlaga, og er ekki lagt til að því verði breytt.

4. mgr. er þess efnis, að menntamálaráðherra ákveði afnotagjöld og auglýsinga-taxta að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Er það óbreytt núverandi skipan.

Um 14. gr.

Ríkisútvarpið hóf útsendingu dagskrár 20. desember 1930, og er stofnunin því senn 40 ára. Hefur útvarpið á þessum tíma orðið ein áhrifamesta menningar- og þjónustustofnun landsins.

Útvarpsnotendur hafa með afnotagjöldum greitt rösklega helming af kostnaði Ríkisútvarpsins, en auglýsingatekjur hafa séð fyrir hinu. Hefur afnotagjöldum jafnan verið haldið svo lágum, að stofnunin hefur til þessa dags ekki eignast sitt eigið húsnæði. Aðalskrifstofur og hljóðvarpsdeild eru enn í leiguhúsnæði. Árum saman var starfsemin dreifð um borgina og nú stefnir óðum í þá átt á nýjan leik. Stórfé hefur verið varið til innréttinga, sem eru sérstaklega dýrar fyrir útvarpsali, en hafa síðan orðið ónýtar, er stofnunin hefur flutt frá einum leigjanda til annars.

Öðru máli gegnir um sjónvarpsdeild. Ríkisútvarpið keypti þegar í upphafi húsnæði fyrir sjónvarpið, enda þótt það sé ekki byggt til þeirra nota og verði varla til frambúðar, en verði að duga um árabíl.

Af þessu ætti að verða ljóst, að gera verður grundvallarbreytingu á fjárhag Ríkisútvarpsins til að tryggja því viðunandi húsnæði og tækjakost á komandi árum. Þessi grein frumvarpsins leysir þann vanda. Verði hún að lögum, getur Ríkisútvarpið á næstu 4—5 árum reist hóflega byggingu fyrir aðalskrifstofu og hljóðvarpsdeild, en síðan safnað nokkrum byggingarsjóði til þess dags, er reisa þarf nýjar byggingar fyrir sjónvarpsdeild.

Um 15. gr.

Grein þessi fjallar um afnotagjöld af viðtækjum. Er engin breyting gerð á reglum þeim, sem nú gilda um gjaldskylduna. Ákvæði 1.—3. másl. 1. mgr. eru tekin úr 1. og 5. mgr. 6. gr. núgildandi útvarpslaga. Í 4. másl. 1. mgr. er veitt heimild til að ákveða í reglugerð að greiða skuli gjald af viðtækjum, sem notuð eru í bifreiðum eða skipum. Er það í samræmi við 4. og 5. tölul. 18. gr. útvarpsreglugerðarinnar. Þá má og samkvæmt 5. másl. 1. mgr. ákveða í reglugerð, að greinist stofnun í deildir, skuli greitt fyrir útvarpsafnoti í hverri deild um sig, sbr. nú 3. tölul. 18. gr. útvarpsreglugerðarinnar. Nánar verður getið um gjaldskylduna í umsögn um 16. gr.

Samkvæmt 2. mgr. er haldið opinni leið til að sameina hljóðvarps- og sjónvarpsgjöld í eitt gjald, ef því yrði við komið, en ekki þykir tímabært að gera það nú.

Í 3. mgr. er tekið upp ákvæði úr 7. mgr. 6. gr. útvarpslaganna um heimild til að veita blindum mönnum undanþágu frá greiðslu afnotagjalda.

Um 16. gr.

Hér ræðir í 1. mgr. um skyldu til að tilkynna viðtæki til Ríkisútvarpsins. Skyllt er að tilkynna sérhvert sjónvarpsviðtæki, sbr. og 17. gr. frv., en nægilegt er að tilkynna eitt hljóðvarpsviðtæki á hverju heimili eða í hverri stofnun, þó að fleiri séu þar í notkun. Með heimili er fyrst og fremst við það átt, að gjaldandi búi sjálfstætt, hvort heldur ásamt fjölskyldu sinni eða einn, í eignarhúsnæði eða leiguhúsnæði. Það nær því meðal annars til þess, er einstaklingur býr út af fyrir sig í leiguherbergi. Sama er um einstaklinga, sem stunda atvinnu, þó að þeir kunni að vera í fæði hjá foreldrum sínum eða öðrum. Um þetta má yfirleitt fara eftir reglum manntals um aðgreiningu íbúa í húsi hverju. Þegar útvarpsviðtæki eru notuð í bifreiðum, skipum eða deildum stofnana, ber að tilkynna þau sérstaklega.

Í 2. mgr. eru ákvæði um tilkynningar vegna eigendaskipta að viðtækjum. Svára þau til fyrirmæla í 3. mgr. 6. gr. útvarpslaganna og 22. gr. útvarpsreglugerðarinnar. Ávallt ber að tilkynna eigendaskipti, hvort heldur þau verða vegna sölu, arfs, gjafar eða af öðrum ástæðum. Ekki skiptir máli, hvort afhendandi er verzlun, sem selur ónotuð tæki, eða um er að ræða afhendingu á notuðum tækjum. Þó að tæki hafi ekki áður verið tilkynnt vegna reglna um fleiri en eitt tæki á heimili eða í stofnun, sbr. 1. mgr., ber engu að síður að tilkynna, ef eigendaskipti verða að því. Tilkynn-

ingarskyldan hvílir bæði á afhendanda og viðtakanda, en að sjálfsögðu geta þeir sent sameiginlega tilkynningu, sbr. 5. mgr.

Ákvæði 3. mgr. um tilkynningar vegna hústaðaskipta svara efnislega til 23. gr. útvarpsreglugerðarinnar.

Samkvæmt 4. mgr. ber hverjum þeim, sem fæst við sölu hljóðvarps- eða sjónvarpstækja, að tilkynna Ríkisútvarpinu það sérstaklega. Hér er átt við, að sala fari fram í atvinnuskyni, hvort sem um ný eða notuð tæki er að ræða. Tilkynning skal send eigi síðar en þá, er sala hefst.

Ákvæði 5. mgr. um atriði, sem veita skal upplýsingar um í tilkynningu, eru í samræmi við núgildandi reglur og framkvæmd þeirra.

Um 17. gr.

Nauðsynlegt er vegna innheimtu afnotagjalda af sjónvarpsviðtækjum, að haldin sé um þau nákvæm skrá. Þar verður að greina, svo að ekki verði um villzt, full deili á tækinu, frá því að það kom fyrst á skrána og þar til það kann að verða numið af henni, sbr. 3. mgr. Í öðru lagi verður skráin að veita upplýsingar um, hver sé á hverjum tíma eigandi tækisins, nafn hans og heimilisfang. Eigandi tækisins ber samkvæmt 3. mgr. 18. gr. persónulega ábyrgð á greiðslu afnotagjalds af því, unz tilkynning um eigendaskipti hefur horizt Ríkisútvarpinu. Auk þess er nákvæm tilgreining á framangreindum atriðum skilyrði fyrir því að lögveð geti stofnast í tækinu, sbr. 18. gr., og að lögtak verði gert í því eftir reglum 2. mgr. 20. gr.

Um reglur 3. mgr. viðvikjandi afmáningu sjónvarpsviðtækis af skrá má vísa til ákvæða 32. gr. útvarpsreglugerðarinnar.

Um 18. gr.

Hér er það nýmæli, að afnotagjöldum af sjónvarpsviðtækjum er áskilinn lögveðréttur í tækinu. Er það í samræmi við tryggingu ýmissa annarra opinberra gjalda, sem greiða ber af tilteknum eignum eða í sambandi við þær, sbr. um þungaskatt af bifreiðum 91. gr. laga nr. 71/1963, um lestagjald af skipum 3. gr. laga nr. 10/1946, um fasteignaskatt til sveitarfélaga 7. gr. laga nr. 51/1964, o. s. frv. Lögveðið gerir innheimtu gjaldanna að miklum mun auðveldari, með því að lögtak, ef til þess kemur, má gera eingöngu í tækinu, enda þótt á því hvíli eignarréttarfyrrvari, samningsveð, aðfararveð eða önnur eignarhöft. Lögtak í öðrum eignum gjaldanda er þó jafnan heimilt, þar sem hann ber persónulega ábyrgð á greiðslu afnotagjalds, sbr. 3. mgr.

Ef viðtæki er selt, og seljandi getur ekki sýnt kvittun fyrir greiðslu áfallins afnotagjalds, er auðvelt fyrir kaupanda að afla sér upplýsinga frá Ríkisútvarpinu um, hvort slíkt gjald hvíli á viðtækinu.

Um hljóðvarpsviðtæki er ekki unnt að halda eins fullkomna skrá og um sjónvarpsviðtæki, enda eru ekki öll hljóðvarpsviðtæki tilkynningarskyld, sbr. áðurgreindar reglur um fleiri en eitt viðtæki á heimili eða í stofnun. Er því ekki unnt að áskilja afnotagjöldum af hljóðvarpsviðtækjum lögveðrétt í þeim. Hins vegar er lögveð í sjónvarpsviðtæki látið ná til afnotagjalds af hljóðvarpsviðtæki, þegar sami aðili á að greiða hvorutveggja gjöldin. Má þá innheimta þau sameiginlega, m. a. samkvæmt lögtaksheimild 2. mgr. 20. gr. Við það sparast, að lögtak þurfi að gera í tvennu lagi.

Ákvæði 3. mgr. um persónulega ábyrgð á greiðslu afnotagjalda svara til fyrir-mæla í 33. gr. útvarpsreglugerðarinnar.

Um 19. gr.

Afnotagjöldum af útvarpsviðtækjum fylgir lögtaksréttur samkvæmt 1. gr. lögtakslaga nr. 29/1885. Eftir núgildandi reglum ber að leita um lögtaksgerðir til viðkomandi fógeta í hinum ýmsu lögsagnarumdæmum landsins. Er það fyrirhafnarsamt og óþjált í framkvæmd og hefur valdið töfum á innheimtu gjaldanna. Á

Þessu hefur þó verið ráðin mikilsverð bót með því, að núverandi innheimtustjóri, sem er lögfræðingur, hefur fengið löggildingu samkvæmt 33. gr. laga nr. 85/1936 sem fulltrúi við embætti borgarfógeta í Reykjavík, bæjarfógeta í Kópavogskaupstað, bæjarfógeta Hafnarfjarðar og sýslumanns Gullbringu- og Kjósarsýslu og bæjarfógeta í Keflavík. Hefur hann samkvæmt því heimild til að framkvæma lögtök fyrir afnotagjöldum í þessum lögsagnarumdæmum.

Fyrirkomulag þetta verður hvorki talið eðlilegt né fullnægjandi. Er því lagt til, að innheimtustjóranum sé veitt almenn heimild til að framkvæma lögtök fyrir afnotagjöldunum, hvar sem er á landinu, enda er þá ekki þörf á að skipa hann fulltrúa við sérstök dómaraembætti. Þykir þá einnig rétt, að hann fullnægi almennum dóm-araskilyrðum eftir 32. gr. laga nr. 85/1936. Þá er og gert ráð fyrir, að dómsmálaráðherra geti veitt löglærðum fulltrúa löggildingu samkvæmt 33. gr. sömu laga til að framkvæma dómsathafnir, eins og nánar greinir í 3. mgr.

Heimildir innheimtustjóra og fulltrúa á innheimtuskrifstofunni til að framkvæma dómsathafnir eru takmarkaðar við lögtök til tryggingar afnotagjöldum og uppkvaðningu úrskurða, ef innsigla þarf viðtæki eða taka það úr vörzlum umráðamanns, sbr. 3. mgr. 21. gr.

Um 20. gr.

Samkvæmt þessari grein er aðalreglan sú, að lögtök, sem innheimtustjóri framkvæmir, fara eftir almennum reglum lögtakslaga. Undantekning er gerð í 2. málsg. sbr. 5. mgr. um lögtök, sem gerð eru í sjónvarpsviðtækjum fyrir gjöldum, sem lögveðréttur fylgir. Er þá heimilað að gera lögtak á skrifstofu Ríkisútvarpsins, án þess að kveðja gjaldanda til að mæta við gerðina. Það er hvort tveggja, að yfirleitt getur ekki komið til nein óvissa um upphæð lögtakskröfunnar, sem fer eftir opinberri ákvörðun, sbr. 4. mgr. 13. gr. frv., og að lögtak verður einungis gert í viðtæki því, sem lögveðið hvílir á og skilmerkilega er tilgreint í sjónvarpsviðtækjaskrá samkvæmt 17. gr. Þessi aðferð mundi spara bæði Ríkisútvarpinu og gjaldanda fyrirhöfn og kostnað. Lögtakið skal svo tilkynnt gjaldanda í ábyrgðarbréfi, og á hann þess kost að koma fram vörnum, ef hann æskir þess, eins og nánar getur í greininni. Ef mótmæli koma ekki fram fyrir en við uppboðið, skal uppboðshaldari úrskurða um réttmæti þeirra, þar á meðal um lögsmæti lögtaksins. Getur það sparað fyrirhöfn af áfrýjun um það efni, og verður uppboðsréttur þá að þessu leyti millidómsstig. Að sjálfsögðu er svo áfrýjun til Hæstaréttar jafnan heimil eftir almennum reglum.

Um 21. gr.

Í 3. mgr. 6. gr. útvarpslaganna segir, að hvert það viðtæki, sem ekki er tilkynnt skrifstofu Ríkisútvarpsins, skuli upptækt vera. Telja verður ákvæði þetta óþarflega strangt, og er í þess stað lagt til í 1. tölul., að heimilt sé að innsigla ótilkynnt viðtæki, sem hagnýtt eru til útvarpsmóttöku. Heimilt er og samkvæmt 2. mgr. að taka slík tæki úr vörzlum umráðamanns.

Í 2. tölul. er heimiluð innsíglun á viðtækjum vegna vanskila, sbr. nú 5. mgr. 6. gr. útvarpslaganna.

Í 3. tölul. er tekið upp ákvæði úr 2. mgr. 31. gr. útvarpsreglugerðarinnar um heimild til innsíglunar viðtækja, eftir að sagt hefur verið upp útvarpsnotum.

Ákvæði 2. mgr. um heimild til að taka viðtæki úr vörzlum umráðamanns, eftir að lögtak hefur verið í því gert, er í samræmi við ákvæði í 7. gr. lögtakslaga nr. 29/1885.

Um IV. kafla.

Um ábyrgð á efni útvarpssendingar gilda nú almennar reglur um refsíábyrgð og skaðabótaábyrgð. Á það jafnt við um hljóðvarp og sjónvarp. Ef efnið brýtur í bága við lög, getur ábyrgð hvílt á mörgum aðilum, þ. e. hverjum þeim, sem telst eiga þátt í brotinu með samningu útvarpsefnis eða útsendingu þess.

Sú skoðun hefur á síðustu árum rutt sér til rúms, að um ábyrgð á útvarpsefni eigi að fara eftir svipuðum reglum og um ábyrgð á prentuðu máli. Hér komi áþekk sjónarmið til greina, annars vegar um almennt tjáningarfrelsi, sem ekki beri að leggja hömlur á, nema brýna nauðsyn beri til, og hins vegar um vernd einstaklinga og hins opinbera gegn óréttmætum árásum. Í nágildandi lögum um prentrétt nr. 57/1956 hefur verið reynt að taka hæfilegt tillit til beggja þessara sjónarmiða, og hafa ekki við framkvæmd laganna komið í ljós neinir sérstakir annmarkar á reglum þeirra. Hefur því þótt rétt að sníða ákvæði um ábyrgð á útvarpsefni eftir reglum prentréttarlaganna, svo sem við verður komið, en auk þess hafa verið höfð til hliðsjónar fyrirmæli sænskra laga um ábyrgð á útvarpsefni (Radioansvarighetslag 30. des. 1966).

Hér er í 22. og 23. gr. gerð sú veigamikla breyting frá nágildandi reglum, að hafnað er almennt hlutdeildarábyrgð, en einn einstakur aðili gerður ábyrgur fyrir því efni, sem útvarpað er hverju sinni. Er þetta í samræmi við ákvæði 15. gr. prentréttarlaganna um ábyrgð á prentuðu máli í blöðum og tímaritum. Það fer svo eftir almennum reglum, hvort efni útvarpssendingar hefur í för með sér refsíábyrgð eða skaðabótaskyldu fyrir hinn ábyrga aðila. Eru ekki gerðar neinar breytingar á efnisákvæðum laga eða réttarreglna, sem þar að lúta. Að visu væri þörf á nánari lagaákvæðum en nú eru fyrir hendi um birtingu mynda, en það tekur jafnt til þess, hvort mynd er birt í sambandi við prentað mál, í sjónvarpi eða með öðrum hætti. Virðast reglur um það efni eiga heima í þeim kafla almennra hegningarlaga, sem fjallar um brot gegn friðhelgi einkalífs.

Um 22. gr.

Í 2.—6. mgr. eru ákvæði um, hvaða aðili sé ábyrgur fyrir því efni, sem útvarpað er.

Það er aðalregla samkvæmt 2. mgr., að sá, sem flytur sjálfur efni í eigin nafni, ber ábyrgð á því. Svarar það til reglunnar í 2. mgr. 15. gr. prentréttarlaganna, þar sem ábyrgð er lögð á höfund ritaðs máls, ef hann hefur nafngreint sig. Gildir þetta einnig um efni, sem útvarpað er samkvæmt áður gerðri upptöku, enda hafi útsending verið heimil. Framangreind regla tekur einnig til þess, sem menn segja í samtölum í útvarpi, en þó því aðeins, að samtalsaðili hafi verið nafngreindur, þ. e. talað í eigin nafni.

Samkvæmt 3. mgr. skal flytjandi bera ábyrgð á efni, sem annar maður hefur samið. Ekki þykir unnt að leggja hér ábyrgð á þann, sem sagður er höfundur. Svarar ábyrgð flytjanda til ábyrgðar ritstjóra, sem birtir ritmið, er hann kveður annan mann hafa samið, en ekki undir nafni hans.

Í 4. mgr. er regla um ábyrgð á samsettu dagskrárefni. Með þeim undantekningum, sem getur í mgr., ber sá ábyrgð, sem útsendingu stjórnar hverju sinni, hvort sem það er starfsmaður Ríkisútvarpsins eða annar aðili. Til þess að ekki geti leikið vafi á um ábyrgðaraðilann, skal jafnan skrá fyrirfram í gerðabók, hver sé stjórnandi útsendingar, sbr. og um upplýsingaskyldu 2. mgr. 23. gr.

Samkvæmt 5. mgr. ber auglýsandi ábyrgð á auglýsingu. Að jafnaði ber auglýsing með sér, hver að henni stendur. En sé ekki um það að ræða, t. d. þegar tiltekin vörutegund er auglýst án nánari tilgreiningar um auglýsanda, verður Ríkisútvarpið að tryggja sér sönnur fyrir því, hver ábyrgð beri, og gera grein fyrir því samkvæmt 2. mgr. 23. gr., ef krafizt er.

Ef útvarpssendingu er þannig háttáð, að hún er ekki á ábyrgð neins af framangreindum ábyrgðaraðilum, skal ábyrgð falla á útvarpsstjóra, sbr. 6. mgr. Er það hliðstætt ábyrgð ritstjóra dagblaðs eða tímarits eftir 3. mgr. 15. gr. prentréttarlaganna.

Rétt þykir, að Ríkisútvarpið verði samábyrgt um greiðslu fébóta, sem útvarpsstjóra eða öðrum aðila, sem starfar í þjónustu þess, kann að verða gert að greiða, sbr. 7. mgr.

Um 23. gr.

Um efni 1. og 2. mgr. hefur þegar verið getið hér að framan. Um fyrningar-
ákvæði 3. mgr. hefur verið höfð hliðsjón af 29. gr. almennra hegningarlaga nr.
19/1940 og 8. gr. fyrrgreindra sænskra laga frá 1966 um ábyrgð á útvarpsefni.

Um V. kafla.

Um 24. gr.

Ákvæði um viðurlög í 1. og 2. mgr. eru almenns eðlis og þarfnast ekki skýringa.

Í 3. mgr. er vísað til almennra hegningarlaga um önnur brot gegn lögnum en
þau, sem greind eru í 1. og 2. mgr. Mundi þar einkum koma til greina, að truflun
á útvarpsrekstri, sbr. 9. gr., varðaði við 176. gr. hegnl., að hindrun á starfsemi út-
varpsstarfsmanna, sbr. 10. gr., varðaði við 106. gr. hegnl., og að misferli í sambandi
við innsiglið viðtækja, sbr. 21. gr., varðaði við 113. gr. hegnl.

Um 25. og 26. gr.

Þessar greinar þarfnast ekki skýringa.

Fylgiskjal I.

DRÖG AÐ REGLUGERÐ UM RÍKISÚTVARPIÐ

Samkvæmt útvarpslögum nr. 1970 er hér með sett eftirfarandi reglugerð:

I. KAFLI

Starfssvið Ríkisútvarpsins.

1. gr.

Ríkisútvarpið hefur einkarétt á útvarpi, en til þess telst útsending til viðtöku
almennings á tali, tónum, myndum eða öðru efni, hvort sem sent er þráðlaust, með
þræði eða á annan hátt.

Það telst samkvæmt lögum þessum ekki útsending til viðtöku almennings, þótt
veitt sé upplýsingaþjónusta um hið almenna símakerfi, sendar út veðurfregnir eða
önnur boð til skipa á hafi úti eða sent efni um þráð til viðtakenda innan byggingar
eða samliggjandi bygginga sömu stofnunar, svo sem í sjúkrahúsum, gistihúsum,
skólum eða verksmiðjum.

2. gr.

Ríkisútvarpið lætur, samkvæmt ákvörðun útvarpsstjóra, reisa og reka sendi-
stöðvar hljóðvarps og sjónvarps, svo að sem mestur hluti þjóðarinnar eigi kost
á viðtöku dagskránna.

Ríkisútvarpinu er heimilt að flytja inn, eiga og reka hvers konar tæki, sem eru
sérstaklega framleidd fyrir útvarpsstarfsemi, svo sem hljóðvarp eða sjónvarp frá
stöðum utan útvarpshúss, til flutnings á dagskrá til sendistöðva og annarra þarfa.

II. KAFLI

Útvarpsstjóri.

3. gr.

Útvarpsstjóri skal gefa út starfsreglur, er kveða nánar á um, hvernig fram-
kvæma skuli einstök atriði útvarpslaga og reglugerða, sem settar verða samkvæmt
þeim. Reglur, er snert geta efni 3. gr. laganna, svo sem um fréttáflutning eða aug-
lýsingar, skal hann leggja fyrir útvarpsráð til samþykktar.

Til samræmis við ákvæði 3. gr. um óhlutdrægni er starfsmönnum Ríkisútvarpsins óheimilt að koma fram í auglýsingum í Ríkisútvarpinu eða utan þess, nema sem þulir stofnunarinnar. Um úrskurð í þessum málum fer eftir 34. gr. laga nr. 38 1954.

4. gr.

Í fjarveru útvarpsstjóra gegnir sá af framkvæmdastjórum Ríkisútvarpsins störfum hans, sem menntamálaráðherra tilnefnir.

5. gr.

Útvarpsstjóri undirbýr og stjórnar framkvæmd dagskrár samkvæmt ákvörðunum útvarpsráðs og gætir hann þess, að settum reglum sé fylgt í hvívetna.

Ef forföll eða önnur atvik hindra, að fullnaðarákvarðanir um dagskrá verði teknar í tæka tíð, eða að slíkar ákvarðanir verði framkvæmdar, ber útvarpsstjóra, eða í forföllum hans framkvæmdastjórum hljóðvarps eða sjónvarps, eða öðrum tilnefndum starfsmönnum, að taka um þau ákvarðanir samkvæmt því, sem venjur og atvik liggja til.

6. gr.

Hvers konar umkvartanir um dagskrárefni eða kærur um brot á reglum skulu berast útvarpsstjóra. Leiki vafi á, hvernig með skuli fara mál, er snerta 3. gr. laganna, skal vísa þeim til útvarpsráðs.

III. KAFLI

Útvarpsráð.

7. gr.

Menntamálaráðherra ákveður þóknun fyrir störf útvarpsráðs.

8. gr.

Útvarpsráð kemur saman á fundi svo oft sem þurfa þykir, og að jafnaði einu sinni í viku. Formaður boðar fundi og stýrir þeim. Skyllt er formanni að kveðja til fundar, ef útvarpsstjóri eða tveir útvarpsráðsmenn óska þess.

9. gr.

Útvarpsráð velur ritara innan ráðsins. Hann eða annar, sem til þess er sérstaklega ráðinn, færir í gerðabók ályktanir útvarpsráðs og annað það, sem miklu þykir skipta af því, sem fram fer á fundum. Skyllt er að færa til bókar ágreiningsorð eftir óskum útvarpsráðsmanna eða útvarpsstjóra.

10. gr.

Fundur í útvarpsráði er lögmætur, ef meiri hluti útvarpsráðsmanna er viðstaddur.

Ákvörðun útvarpsráðs er því aðeins lögmæt, að meiri hluti útvarpsráðsmanna taki þátt í atkvæðagreiðslu. Nafnakall skal viðhafa, ef einhver útvarpsráðsmaður eða útvarpsstjóri óskar þess, og teljast þá allir viðstaddir útvarpsráðsmenn taka þátt í atkvæðagreiðslunni. Skal þá ágreiningsefni, svo og atkvæðagreiðslan, fært í gerðabók.

11. gr.

Ef útvarpsráðsmaður forfallast, skal, ef fram kemur ósk um það, kalla til varamann hans.

Útvarpsráð skiptir með sér verkum eftir því sem henta þykir. Það getur falið nefndum, skipuðum útvarpsráðsmönnum og starfsmönnum stofnunarinnar, að hafa með höndum undirbúning sérstakra flokka útvarpsefnis. Tillögur og ályktanir nefnda skulu lagðar fyrir útvarpsráð í heild til samþykktar.

12. gr.

Dagskrá skal í höfuðdráttum lögð fyrir útvarpsráð með að minnasta kosti fjögurra vikna fyrirvara. Fullnaðardagskrá hverrar viku skal gera svo snemma, að tími sé til að kynna hana þjóðinni í helztu fjölmiðlunartækjum.

13. gr.

Útvarpsstjóri setur, í samráði við útvarpsráð, gjaldskrá fyrir flutning útvarps-efnis. Framkvæmdastjóri fjármáladeildar og framkvæmdastjórar hljóðvarpsdeildar og sjónvarpsdeildar ákveða greiðslur samkvæmt gjaldskránni, en skylt er þeim að hafa samráð við útvarpsstjóra og formann útvarpsráðs, ef vafi leikur á um það, hversu ákveða skuli þóknun.

Sé um stórar greiðslur að ræða vegna afbrigðilegrar dagskrár, stórra leikrita o. s. frv., skulu ákvarðanir teknar á fundi útvarpsráðs. Áætlun um kostnað við slíka kostnaðarliði skal liggja fyrir til samþykktar, áður en þeir eru ákveðnir í dagskrá. Telji útvarpsstjóri, að um varhugaverð fordæmi sé að ræða, eða freklega fjáreyðslu, getur hann skotið ágreiningi undir úrskurð ráðherra.

IV. KAFLI

Fréttir.

14. gr.

Ríkisútvarpið flytur fréttir og fréttauka um hvaðeina, sem að dómi fréttastofu hljóðvarps eða sjónvarps hefur fréttagildi fyrir marga.

Fréttir þær, sem Ríkisútvarpið flytur af eigin hvötum og á eigin ábyrgð, mega ekki vera mengaðar neins konar ádeilum eða hlutsömmum umsögnum, heldur skal gætt fyllstu óhlutdrægni gagnvart öllum flokkum og stefnum í opinberum málum, atvinnustofnunum, félögum eða einstaklingum.

Ekki mega í fréttum útvarpsins felast beinar auglýsingar eða tilkynningar, nema þær varði starfsemi Ríkisútvarpsins sjálfs.

Fréttaskýringar ber að afmarka greinilega frá fréttum, og skal ávallt kynnt nafn höfundar slíkra skýringa.

Við skráningu fréttu skal þess jafnan gætt, að heimildir séu sem fyllstar og óyggjandi. Ríkisútvarpið verður ávallt að vera reiðubúið að gera grein fyrir heimildum fréttu.

15. gr.

Óheimilt er að flytja ummæli manns, hvort sem er í frásögn, hljóð- eða myndritun, nema sá hafi vitað, að fréttamaður var viðstaddur og orð hans voru hljóð- eða myndrituð.

Við val fréttamynda skal þess vandlega gætt, að þær gefi sem saunnasta mynd af þeim atvikum eða atburðum, sem sýna á, en forðast hvers konar afmyndun.

16. gr.

Útvarpsstjóri setur nánari reglur um fréttaflytning Ríkisútvarpsins að fengnu samþykki útvarpsráðs. Ákvæði 6. gr. gilda jöfnum höndum um fréttir.

V. KAFLI

Auglýsingar.

17. gr.

Ríkisútvarpið tekur auglýsingar til flutnings í hljóðvarpi og sjónvarpi. Skal þess gætt, að þær séu látlausar í hvívetna, lausar við skrum og hæpnar fullyrðingar, en segi eða sýni það eitt, sem er satt og rétt í öllum greinum.

18. gr.

Auglýsingar skulu aðeins fluttar á tilteknum tímum, sem útvarpsráð ákveður, nema um neyðartilkygningar sé að ræða.

19. gr.

Ráðherra ákveður gjald fyrir auglýsingar að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Heimilt er að hafa mismunandi gjald fyrir hina ýmsu auglýsingatíma.

20. gr.

Útvarpsstjóri setur, að fengnu samþykki útvarpsráðs, nánari reglur um nauðsynlegar takmarkanir á auglýsingum, ábyrgð á þeim og meðferð þeirra.

VI. KAFLI

Innheimta.

21. gr.

Innheimtuskrifstofa Ríkisútvarpsins hefur eftirlit með því, að útvarpsnotendur fullnægi fyrirmælum 16. gr. laganna um tilkygningar, og annast könnun í því skyni. Á skrifstofunni skulu haldnar nauðsynlegar skrár yfir útvarpsviðtæki og gjaldendur.

Innheimtuskrifstofan hefur með höndum innheimtu afnotagjalda af viðtækjum. Ef þörf er lögtaksgerða, skal innheimtustjóri eða löggiltur fulltrúi framkvæma þær, sé þess kostur, en ella skal viðkomandi fógeta falin framkvæmd. Ef innsigla þarf viðtæki eða taka það úr vözlum umráðamanns, skal innheimtustjóri eða löggiltur fulltrúi annast framkvæmdir eða fela þær viðkomandi fógeta.

22. gr.

Innheimta skal árlegt afnotagjald af hverju sjónvarpsviðtæki, sem hagnýtt er til móttöku útvarpsefnis.

23. gr.

Innheimta skal árlegt afnotagjald af hljóðvarpsviðtækjum sem hér segir:

1. Af einu viðtæki á heimili hverju, þó að fleiri séu þar í notkun. Með heimili er átt við íbúðarhúsnæði, sem útvarpsnotandi býr í sjálfstætt, einn eða ásamt fjölskyldu sinni. Það tekur meðal annars til þess, er útvarpsnotandi býr einn í leiguherbergi, og sömuleiðis til einstaklinga, er atvinnu stunda, þó að þeir séu í fæði hjá húsráðanda eða öðrum. Í því sambandi, sem hér ræðir um, telst sumarbústaður hluti af heimili. Ef viðtæki er notað með leiðslum til annarra heimila, telst hvert heimili, sem þannig hagnýttir sér útvarpið, útvarpsnotandi.
2. Af einu viðtæki í stofnun hverri. Ef stofnun greinist í deildir, þar á meðal útibú, skal greiða gjald fyrir útvarpsafnot í hverri deild um sig.
3. Af viðtækjum í bifreiðum og skipum. Greiða skal afnotagjald af útbúnaði til hljóðvarpsmóttöku í sjónvarps- og talstöðvartækjum.

24. gr.

Gjalddagi afnotagjalds fyrir hljóðvarp er 1. apríl. Heimilt er þó að innheimta hljóðvarpsgjald þeirra útvarpsnotenda, sem einnig hafa sjónvarp, í tvennu lagi og að hálfu á gjalddögum sjónvarpsgjalds.

Gjalddagar afnotagjalds fyrir sjónvarp eru 1. apríl og 1. október og fellur helmingur gjaldsins í gjalddaga í hvort skiptið.

25. gr.

Nú hefur útvarpsnotandi ekki greitt afnotagjald innan mánaðar frá gjalddaga þess, og er þá heimilt að bæta við gjaldið 10% vegna innheimtukostnaðar.

26. gr.

Tilkynna skal Ríkisútvarpinu skriflega uppsögn á útvarpsnotum. Gjaldskylda fellur niður, þegar tilkynning berst Ríkisútvarpinu.

27. gr.

Útvarpsstjóri ákveður undanþágu blindra manna frá greiðslu afnotagjalda af hljóðvarpi, enda komi að öðru leyti til gildar ástæður. Leita skal tillagna samtaka blindra, áður en ákvörðun er tekin.

VII. KAFLI

Framkvæmdasjóður.

28. gr.

Í framkvæmdasjóð Ríkisútvarpsins leggjast 5% af óskiptum afnotagjöldum hljóðvarps og sjónvarps ár hvert, svo og tekjuafgangur, sem verða kann af rekstri stofnunarinnar.

29. gr.

Fé framkvæmdasjóðs má aðeins verja til að tryggja Ríkisútvarpinu viðunandi húsnæði fyrir starfsemi sína, svo og til að afla nauðsynlegra tækja og endurnýja þau.

30. gr.

Útvarpsstjóri fer með stjórn framkvæmdasjóðs og ákveður fjárveitingar úr honum með samþykki ráðherra. Fé sjóðsins skal ávaxta í ríkisbanka.

VIII. KAFLI

31. gr.

Brot gegn reglugerð þessari verða viðurlögum samkvæmt 24. gr. útvarpslaga. Reglugerð þessi er sett samkvæmt heimildum í útvarpslögum nr. XX/1970.

Menntamálaráðuneytið.

Fylgiskjal II.

DRÖG AÐ REGLUM UM FRÉTTAFLUTNING RÍKISÚTVARPSINS

1. gr.

Ríkisútvarpið flytur fréttir og fréttaauka um hvaðeina, sem að dómi fréttastofu hljóðvarps eða sjónvarps hefur fréttagildi fyrir marga.

Fréttir þær, sem Ríkisútvarpið flytur af eigin hvötum og á eigin ábyrgð, mega ekki vera mengaðar neins konar ádeilum eða hlutsömum umsögnum, heldur skal gætt fyllstu óhlutdrægni gagnvart öllum flokkum og stefnum í opinberum málum, atvinnustofnunum, félögum eða einstaklingum.

Ekki mega í fréttum Ríkisútvarpsins felast beinar auglýsingar eða tilkynningar, nema þær varði starfsemi Ríkisútvarpsins sjálfs.

Fréttir skal flytja eins skjótt og framast er unnt, en ekki má þó hraði verða á kostnað nákvæmni.

2. gr.

Fréttaskýringar ber að afmarka greinilega frá fréttum og skal ávallt kynnt nafn höfundar slíkra skýringa.

3. gr.

Við skráningu fréttar skal þess jafnan gætt, að heimildir séu sem fyllstar og að þær séu óbyggjandi. Þegar ástæða er til að ætla, að frétt verði vefengd, eða aðrar ástæður eru fyrir hendi, skal getið heimildarmanna. Ríkisútvarpið verður ávallt að vera reiðubúið að gera grein fyrir heimildum fréttar.

Ríkisútvarpið flytur ekki tilgátur eða ágizkanir um atburði eða staðreyndir, nema haft sé eftir öðrum og þyki hafa sérstakt fréttagildi.

Ríkisútvarpinu er ekki skylt að flytja fréttir, sem eru líklegar til þess að valda illdeilum, eða fréttir, sem eru félögum, stofnunum eða einstaklingum til óeðlilegs framdráttar eða vegsauka.

4. gr.

Óheimilt er að flytja ummæli manns, hvort sem er í frásögn, hljóð- eða myndritun, nema sá hafi vitað, að fréttamaður var viðstaddur og orð hans voru hljóð- eða myndrituð.

Þeim, sem fréttamaður á viðtal við, skal gert ljóst, að hugsanlega verði aðeins fluttur hluti samtalsins.

Þegar flutt eru ummæli manna, úr ræðu eða viðtali, skal forðast að slita þau svo úr samhengi, að efni brenglist eða verði óljóst.

Við val fréttamynda skal þess vandlega gætt, að þær gefi sem sannasta mynd af þeim atvikum eða atburðum, sem sýna á, en forðast hvers konar afmyndun.

5. gr.

Ríkisútvarpið flytur fréttir og fréttaauka af störfum Alþingis eftir almennu fréttagildi þeirra.

Það flytur fréttir og fréttaauka um helztu athafnir og ákvarðanir ríkisstjórnar og sveitarstjórna, sem almenning varða. Á sama hátt skal flytja fréttir og fréttaauka um afstöðu stjórnarandstöðuflokka í veigamestu deilumálum.

6. gr.

Ríkisútvarpið flytur ekki frásagnir af þingmálafundum, stjórnsmálafundum, opnum eða lokuðum flokksfundum eða ráðstefnum, aðalfundum, fundum stéttarféлага eða annarra samtaka og félaga, nema fréttastofa telji þær til veigamikilla tíðinda.

Þó skal í fréttum eða fréttaaukum gera grein fyrir störfum fastra, stefnumarkandi þinga eða funda stjórnsmálaflokka, samt ekki oftari en einu sinni á ári fyrir hvern flokk, nema sérstakar ástæður komi til.

Segja má frá stofnun samtaka eða slitum, svo og kosningu manna í stjórn, ef frétt næm þykir.

Ríkisútvarpið birtir að jafnaði ekki ályktanir eða áskoranir á þing, ríkisstjórn, sveitarstjórnir eða aðra aðila, nema þær hafi sérstakt fréttagildi.

7. gr.

Við birtingu fréttar af deilum, svo sem vinnudeilum eða viðtækum ágreiningsmálum, skal leita upplýsinga frá báðum eða öllum aðilum og kynna sjónarmið þeirra sem jafnast.

8. gr.

Um rannsókn á opinberum málum út af brotum á almennum hegningarlögum, öðrum lögum eða lögreglusamþykktum, svo og um opinbera ákæru í þeim, skal getið í fréttum, ef mál þykir mikils varðandi og líklegt til að vekja almenna athygli og umræður.

9. gr.

Um heimildir fyrir fréttum, sem um getur í 8. gr., skal ávallt leitað til embætta lögreglustjóra, dómara eða saksóknara, eftir því sem við þykir eiga og með tilliti til þess, á hvaða stigi rannsókn er. Hafa skal samráð við yfirvöld þessi um birtingu nafns sakbornings, og skal nafn aldrei birt gegn banni yfirvalds.

10. gr.

Ef upphot, róstur eða aðrar óspektir verða á almannafæri, skal þess getið, ef það þykir hafa almennt fréttagildi. Leita skal að jafnaði upplýsinga hjá lögreglu- yfirvöldum, en heimilt er að flytja hljóð- eða myndritun atburða eða leita frásagna greinargóðra sjónarvotta og styðjast við þær, eftir því sem fært þykir.

11. gr.

Birta má undirréttardóma í þeim málum, er getur í 8. gr., í heilu lagi eða út- drætti.

12. gr.

Í minni háttar opinberum málum er heimilt að geta stuttlega rannsókna, máls- höfðana eða málsúrslita, ef frétt næmt þykir.

13. gr.

Heimilt er að birta hæstaréttardóma í heild eða útdrætti. Leita má aðstoðar hæstaréttarritara um val þeirra.

14. gr.

Fréttir af slysförum skulu ekki fluttar fyrr en ætla má, að nánustu vandamenn þess eða þeirra, sem fyrir slysum hafa orðið, viti um atburðina. Ekki er þó skylt að bíða með birtingu lengur en sólarhring.

15. gr.

Eigi má geta í fréttum Ríkisútvarpsins afmælis manns, fyrr en hann nær sjö- tugsaldri, nema til komi sérstakar ástæður.

Andláts merkra manna má geta í fréttum eftir því sem fréttastofur sjá ástæðu til.

Heimilt er að geta um starfsafmæli, þó ekki minna en 25 ára, og hjúskaparafmæli, minnst 50 ára.

Heimilt er að geta afmælis félags eða stofnunar, er náð hefur minnst 10 ára aldri.

16. gr.

Heimilt er að geta um nýútkomnar bækur og hljóðritanir. Heimilt er að geta nýrra blaða og tímarita, sem koma á almennan blaðamarkað, er þau hefja göngu sína. Einstakra tölublaða skal eftir það ekki getið, nema þau flytji sérstaklega frá- sagnarvert efni.

Greina má frá listsýningu, leiksýningu, hljótleikum og frumsýningum íslenzkra kvikmynda á þann hátt, sem bezt þykir henta.

Eigi skal geta rita, bóka, sýninga eða kvikmynda, sem að almennu mati eru ekki þess verð, að vakin sé athygli á þeim.

Umsagnir um listviðburði skal fara með eins og fréttaskýringar, sbr. 2. gr.

17. gr.

Ríkisútvarpið segir fréttir af hvers konar vísindastörfum, rannsóknum og rit- um og leggur áherzlu á að kynna störf fræðimanna.

18. gr.

Ríkisútvarpið leggur áherzlu á að flytja sem fyllstar frásagnir um atvinnuvegi landsins á hverjum tíma, afkomu þeirra, nýjungar og ástand á vinnumarkaði, svo og afkomu þjóðarbúsins í heild.

Fylgiskjal III.

DRÖG AÐ REGLUM UM FLUTNING AUGLÝSINGA Í HLJÓÐVARPI

1. gr.

Ríkisútvarpið tekur auglýsingar til flutnings í hljóðvarpi. Skal þess gætt, að þær séu látlaust orðaðar, lausar við skrum og hæpnar fullyrðingar, en segi það eitt, sem er satt og rétt í öllum greinum.

2. gr.

Auglýsingar skulu aðeins fluttar á tilteknum tímum, sem útvarpsráð ákveður. Á öðrum tímum er eingöngu heimilt að flytja auglýsingar frá Ríkisútvarpinu eða neyðartilkygningar. Heimilt er þó að lesa með veðurfregnum tilkygningar, er varða skip á hafi úti.

3. gr.

Ráðherra ákveður gjald fyrir auglýsingar að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Heimilt er að ákveða mismunandi gjald fyrir hina ýmsu auglýsingatíma.

Samkvæmt sérstöku samkomulagi við Landssíma Íslands veita allar síma-stöðvar utan Reykjavíkur og nágrennis móttöku útvarpsauglýsingum gegn staðgreiðslu.

Útvarpsstjóri setur reglur um greiðslu auglýsinga.

4. gr.

Auglýsendur bera fulla og óskerta ábyrgð á efni auglýsinga, enda skulu þær undirritaðar nafni eða nöfnum þeirra. Undantekningar frá undirritun má gera, ef í hlut eiga alþekkt fyrirtæki eða vörumerki, en það breytir ekki ábyrgð.

5. gr.

Auglýsingum skal um efni og lengd haga samkvæmt óskum auglýsanda eftir því sem unnt reynist. Þó skal hafna auglýsingum, ef á þeim eru eftirfarandi annmarkar:

1. Ef auglýsing brýtur í bága við íslensk lög.
2. Ef auglýsing (eða heiti auglýsanda) er mengað ádeilu eða hlutdrægri umsögn um stjórnmalaflokka, stefnur í almennum málum, félagsheildir, stofnanir eða einstaka menn.
3. Ef auglýsing brýtur í bága við almennan smekk eða velsæmi.
4. Ef auglýsing er ekki á réttu, íslensku máli.
5. Ef auglýsa á áfengi eða tóbak.
6. Ef auglýsa á peningalán, hjónabandsmiðlun, hvers konar spádóma eða dulrænar lækningar.
7. Ef flytja á afmæliskeðjur til einstakra manna.

Auglýsingaskrifstofu er heimilt að gera breytingar á texta auglýsingar, ef nauðsynlegar eru til þess að hún samrýmist þessum reglum, enda skulu breytingarnar gerðar í samráði við auglýsanda. Ef ekki næst til auglýsanda, skal auglýsingu skotið á frest eða hún felld niður fremur en að efni hennar sé verulega raskað eða gildi hennar rýrt án samþykkis hans.

6. gr.

Gæta skal þess stranglega, að auglýsingar frá stjórnmalaflokkum eða stjórnmalafélögum eða auglýsingar í þágu slíkra samtaka séu með öllu lausar við áróður eða árásir.

Slíkar auglýsingar mega vera:

- 1) um fundi eða aðrar samkomur og má þá nefna fundarstað og tíma, ræðumenn, fundarefni, sbr. þó 1. mgr.
- 2) um skrifstofur, heiti skrifstofu, stað og símanúmer; og
- 3) leiðbeiningar til kjósenda um kosningu, t. d. utan kjörstaðar.

Auglýsingar um efni blaða, tímarita, bæklinga eða bóka skulu vera með öllu lausar við áróður eða árásir.

7. gr.

Sé hljóðvarpsdeild í vafa um, hvernig með auglýsingu skuli fara samkvæmt reglum þessum, skal bera auglýsinguna undir útvarpsstjóra. Heimilt er útvarpsstjóra að skjóta vafaatriðum undir úrskurð útvarpsráðs. Snerti vafaatriði reglur um óhlutdrægni, ber að leggja það fyrir útvarpsráð, ef þess er kostur.

8. gr.

Ekkert ákvæði í þessum reglum verður skýrt svo, að það feli í sér skyldu til birtingar auglýsingar. Ef óskað er birtingar á meira auglýsingamagni en unnt er að flytja í þeim tíma, sem auglýsingum er ætlaður, eða birting auglýsingar er talin óæskileg af öðrum ástæðum en þeim, sem sérstaklega eru tilgreindar í þessum reglum, úrskurðar útvarpsstjóri um ágreining, en þeim úrskurði má skjóta til útvarpsráðs. Ríkisútvarpið greiðir ekki bætur vegna meints tjóns af því að auglýsing birtist ekki.

DRÖG AÐ REGLUM UM FLUTNING AUGLÝSINGA Í SJÓNVARPI

1. gr.

Ríkisútvarpið tekur auglýsingar til flutnings í sjónvarpi. Skal þess gætt, að þær séu látlaut orðaðar, lausar við skrum og hæpnar fullyrðingar, en segi það eitt eða sýni, sem er satt og rétt í öllum greinum.

2. gr.

Auglýsingar skulu aðeins fluttar á tilteknum tímum, sem útvarpsráð ákveður. Á öðrum tímum er eingöngu heimilt að flytja auglýsingar frá Ríkisútvarpinu eða neyðartilkynningar.

3. gr.

Ráðherra ákveður gjald fyrir auglýsingar að fengnum tillögum útvarpsstjóra og útvarpsráðs. Heimilt er að ákveða mismunandi gjald fyrir hina ýmsu auglýsingatíma. Útvarpsstjóri setur reglur um greiðslu auglýsinga.

4. gr.

Auglýsandi ber fulla og óskerta ábyrgð á efni auglýsingar.

Auglýsandi skilar auglýsingu sinni mynd- og hljóðritaðri og tilbúinni til flutnings. Ríkisútvarpið setur nánari reglur um tæknileg atriði og ber að hafna auglýsingum, sem það telur tæknilega ófullnægjandi.

Auglýsandi ber allan kostnað af efni auglýsingar og flutningi þess, þar á meðal greiðslum vegna höfundaréttar eða flytjandaréttar tóna eða talaðs máls og birtingaréttar kyrr- eða kvikmynda.

5. gr.

Auglýsingum skal um efni og lengd haga samkvæmt óskum auglýsenda að svo miklu leyti sem unnt er. Þó skal hafna auglýsingu, ef á henni eru eftirfarandi annmarkar:

- 1) Ef auglýsing brýtur í bága við íslensk lög, svo sem almenn hegningarlög, lög um lækningaleyfi o. fl., lyfsölulög, áfengislög eða lög gegn óréttmætum verzlunarháttum.

- 2) Ef í auglýsingu felst hlutdrægni gagnvart flokkum eða stefnum í almennum málum, atvinnustofnunum, félögum eða einstökum mönnum, eða umsögn um stjórnmalaflokka, stefnur í almennum málum, félagsheildir, stofnanir eða einstaka menn (sbr. lög um útvarpsrekstur).
- 3) Ef auglýsing brýtur í bága við almennan smekk eða velsæmi.
- 4) Ef tal eða aðaltexti auglýsingar er ekki á réttu, íslenzku máli.
- 5) Ef auglýsing er fallin til að vekja ótta hjá áhorfendum.

6. gr.

Hafna skal auglýsingum um lyf (nema til sóttþreinsunar eða hreinlætisráðstafana), lækna, sjúkrahús eða heilsuhæli sem slík, hvers konar lækningaaðferðir, og gjalda skal varhug við fullyrðingum um meðul eða leiðir til megrunar eða gegn líkamslýtum.

Hafna skal auglýsingum um áfengi og tóbak.

Hafna skal auglýsingum um peningalán, hjónabandsmiðlun, hvers konar spádoma eða dulrænar lækningar.

7. gr.

Ekki má flytja fleiri en 52 auglýsingar á ári um sömu vörutegund eða sama vörumerki, og aldrei fleiri en tvær hvern dag.

8. gr.

Ekki má beita neins konar aðferðum í auglýsingum til að hafa önnur áhrif á áhorfendur en verða þeim þegar ljós. Forðast skal óhóflega há eða snögg hljóð.

9. gr.

Auglýsingar skulu miðast við að börn sjái þær og mega á engan hátt mishjóða þeim. Ekki mega auglýsingar misnota vanþroska eða trúgirnirni barna eða vekja hjá þeim þá trú, að þeim sé eitt eða annað nauðsynlegt af annarlegum ástæðum, svo sem samanburði við önnur börn eða vegna útlits.

10. gr.

Ekki má flytja auglýsingar frá stjórnmalaflokkum, stjórnmalafélögum í þágu þeirra eða ákveðinna skoðana um landsmál eða alþjóðamál.

11. gr.

Ríkisútvarpið ákveður röð auglýsinga í hverjum auglýsingatíma.

Auglýsingar skulu berast eigi síðar en viku áður en þær eiga að birtast. Heimilt er að veita undanþágu frá þessu ákvæði, ef þörf krefur.

Heimilt er auglýsendum að leggja fyrir auglýsingaskrifstofu sjónvarpsdeildar handrit af væntanlegum auglýsingum eða sýnishorn af þeim, og skal þá svo fljótt sem unnt er veita þeim bráðabirgðauðrskurð um, hvort auglýsingin verður tekin til flutnings. Reynist endanleg gerð auglýsingar önnur en ætla varð af handriti eða sýnishorni, má breyta þeim úrskurði.

Ef auglýsing er dregin til baka meira en tveim sólarhringum áður en hún átti að flytjast, skal auglýsandi samt greiða 10% auglýsingakostnað. Sé auglýsing dregin til baka síðar en tveim sólarhringum áður en hún átti að birtast, skal auglýsandi samt sem áður greiða fullt verð fyrir þann tíma, sem henni hafði verið ætlaður.

12. gr.

Sé sjónvarpsdeild í vafa um, hvernig með auglýsingu skuli fara samkvæmt þessum reglum, skal hún bera auglýsinguna undir útvarpsstjóra. Snerti vafaatriði reglur um óhlutdrægni, ber að leggja það fyrir útvarpsráð, sé þess kostur.

13. gr.

Ákvæði 4. gr. um ábyrgð auglýsenda skulu jafnan vera hluti af samningi þeirra og Ríkisútvarpsins um birtingu auglýsingar.

Ekkert ákvæði reglnanna verður skýrt svo, að það feli í sér skyldu til birtingar á auglýsingu í sjónvarpi. Ef óskað er birtingar á meira auglýsingaefni en svo, að unnt sé að birta það á þeim tíma, sem ætlaður er til auglýsinga í sjónvarpi, eða birting auglýsingar er talin óæskileg af öðrum orsökum en þeim, sem taldar eru í þessum reglum, úrskurðar útvarpsstjóri um ágreining, en þeim úrskurði má skjóta til útvarpsráðs. Ríkisútvarpið greiðir ekki bætur vegna meints tjóns af því, að auglýsing birtist ekki.